

Positionspapir: Friluftsliv i vildere natur

Hovedbudskaber

Generelt: Friluftsrådet bakker op om vildere natur, der bidrager til rigere natur og naturforståelse

Vildere natur skal sikre en rigere natur og give gode muligheder for et mangfoldigt friluftsliv. Tiltag for en vildere og rigere natur skal samtidig understøtte befolkningens naturforståelse.

Formål: Vildere natur skal både have en rig natur og et mangfoldigt friluftsliv som formål

Friluftsliv skaber opbakning til mere og bedre natur, ligesom både friluftsliv og natur har værdi i sig selv. Det er derfor afgørende, at natur og friluftsliv er ligestillede prioriteter i vildere natur.

Placering: Skal sikre en rig natur og fortsat gode muligheder for et mangfoldigt friluftsliv

Naturnationalparker og urørt skov skal placeres med udgangspunkt i natur og biodiversitet. Det skal samtidig sikres, at der fortsat er gode muligheder for det diverse og mangfoldige friluftsliv for alle.

Friluftsliv: God adgang, infrastruktur og formidling skal skabe folkelig opbakning og et mangfoldigt friluftsliv

Vildere natur skal være natur, der kan bruges og opleves. Adgang skal sikres med infrastruktur og faciliteter. God formidling skal understøtte forståelse for den vildere natur og for god adfærd i områderne. Eventuelle begrænsninger af adgangen til områderne skal være specifikke og målrettede.

Udformning og forvaltning: Brug intelligent planlægning og adaptive forvaltningsplaner

Udformning af naturnationalparker og urørt skov bør tage udgangspunkt i natur og biodiversitet. Mål og forvaltning skal tilpasses den lokale natur og det lokale friluftsliv, skal baseres på intelligent planlægning og dækkes af en adaptiv forvaltningsplan for at sikre et samspil mellem natur og friluftsliv.

Proces: Lokal forankring er en afgørende forudsætning for langsigtet opbakning

En demokratisk inddragelse af lokale aktører er med til at sikre en stærk forankring af naturnationalparker og urørt skov. Der skal der sikres en tidlig og reel lokal inddragelse i udformningen og planlægningen af områderne og deres forvaltning. Det er afgørende, at friluftslivet tænkes med fra start.

Evaluering: Vildere natur kræver høj faglighed og løbende evaluering

Udvikling og tiltag i områder udlagt til vildere natur skal baseres på et stærk fagligt grundlag. Tiltag skal løbende evalueres og eventuelt justeres på baggrund af opsamlet viden og erfaring.

Baggrund

I juni 2020 blev der indgået politiske aftaler om udlæg af yderligere urørt skov og etablering af landets første to naturnationalparker. I december 2020 blev der indgået en politisk aftale om en natur- og biodiversitetspakke, som omfatter etablering af yderligere 13 naturnationalparker og udlæg af arealer til urørt skov, der bringer det samlede areal op på 75.000 hektar. Tiltagene kan ses som led i en udvikling af dansk naturforvaltning, hvor en større del omlægges til vildere natur. Det er Friluftsrådets ønske, at disse områder udlægges med dobbelt formål; understøttelse af en rig natur og et mangfoldigt friluftsliv

Både urørt skov og etableringen af naturnationalparker kan potentielt have stor betydning for friluftslivet. En vildere natur kan være positivt for friluftslivet ved for eksempel at skabe rigere naturoplevelser gennem storslåede oplevelser i naturen af dyrearter, flere vildtlevende dyr og planter, bedre formidlingsmuligheder. Dermed kan vildere natur også være medvirkende til at få flere ud i naturen. En vildere natur kan dog også være begrænsende for friluftslivet. For eksempel kan etablering af urørt skov medføre, at infrastruktur forsvinder og større dele omlægges til vådområder. Etablering af naturnationalparker kan betyde, at der udsættes store græssende dyr som for eksempel kvæg og heste, der skal indhegnes. Det kan begrænse mulighederne for ridning i områderne og eventuelt cykling og løb samt andre aktiviteter.

Der er derfor behov for, at Friluftsrådet nationalt og lokalt forholder sig til den igangværende udvikling og arbejder målrettet med at sikre, at en vildere natur bliver til gavn for et mangfoldigt friluftsliv – både i form af en rig natur og med muligheder for friluftsliv for alle. Nedenfor er Friluftsrådets position og overordnede budskaber i forhold til vildere natur beskrevet med særlig fokus på udlæg af urørt skov og etablering af naturnationalparker. Det centrale omdrejningspunkt er her, at friluftslivet skal tænkes med – og tænkes med fra start. Det gælder både i processerne om vildere natur og i kriterierne for udpegning af områder til vildere natur, men særligt også i love, bekendtgørelser og forvaltningsplaner for vildere natur. Det er derfor afgørende, at lovgrundlaget for eksempelvis naturnationalparker er på plads inden processer og tiltag iværksættes, hvilket ikke er tilfældet på nuværende tidspunkt.

Hovedbudskaber

- 1. Generelt: Friluftsrådet bakker op om vildere natur, der bidrager til rigere natur og naturforståelse**
Friluftsrådets vision er friluftsliv for alle – i en rig natur og på et bæredygtigt grundlag. Derfor går Friluftsrådet også ind for vildere natur som naturnationalparker og mere urørt skov, der bidrager til en rigere natur. Tiltagene for en vildere og rigere natur skal implementeres på en måde, der giver gode muligheder for et mangfoldigt friluftsliv og skaber naturforståelse, som forudsætninger for befolkningens opbakning til vildere natur.
- 2. Formål: Vildere natur skal både have en rig natur og et mangfoldigt friluftsliv som formål**
Det er helt afgørende for Friluftsrådet, at vildere natur som naturnationalparker og urørt skov rummer et klart dobbelt formål om både at fremme en rigere natur og give befolkningen gode muligheder for friluftsliv – som det er tilfældet i naturbeskyttelsesloven. Friluftsliv skaber opbakning til mere og bedre natur, ligesom både friluftsliv og natur har værdi i sig selv. Det er derfor afgørende, at både natur og friluftsliv er prioriteter i vildere natur.
- 3. Placering: Skal sikre en rig natur og fortsat gode muligheder for et mangfoldigt friluftsliv**
Naturnationalparker og urørt skov skal placeres med udgangspunkt i natur og biodiversitet og under hensyn til eksisterende friluftsliv. Vildere natur kan give udfordringer for nogle typer friluftsliv. Ved placeringen af vildere natur, skal det derfor sikres, at der fortsat er gode muligheder for det diverse og mangfoldige friluftsliv for alle i lokalområdet som for eksempel gående, løbende, cyklende, ridende, spejdere, rollespillere, arrangementer, skovbørnehaver med flere. Det eksisterende friluftsliv skal have reelle muligheder for at fortsætte – men det kan godt være under ændrede vilkår eller for eksempel en anden lokal placering. Friluftsliv skal derfor være et kriterie, når vildere natur etableres.

4. Friluftsliv: God adgang, infrastruktur og formidling skal skabe folkelig opbakning og et mangfoldigt friluftsliv

Hvis områderne skal være gode til friluftsliv, skal der være den bedst mulige adgang til naturområderne. Det er derfor afgørende, at der ikke sker generelle begrænsninger af adgangen til områderne, og at eventuelle begrænsninger altid er specifikke og målrettede i forhold til konkrete problemstillinger. Urørt og vildere natur må ikke blive til natur, der ikke kan bruges og opleves. Områderne skal derfor sikre et mangfoldigt friluftsliv og eventuelle begrænsninger skal hvile på et veldokumenteret grundlag. Infrastruktur og faciliteter skal understøtte godt friluftsliv i områderne og være med til at styre færdslen i områderne hensigtsmæssigt. Det er intelligent planlægning. God formidling er også vigtigt og skal understøtte forståelse for den vildere natur og forståelse for god adfærd i områderne.

5. Udformning og forvaltning: Brug intelligent planlægning og adaptive forvaltningsplaner

Afgrænsning og udformning af naturnationalparker og urørt skov bør tage udgangspunkt i natur og biodiversitet, men baseres på intelligent planlægning for at sikre samspil mellem hensyn til natur og friluftsliv. Der vil således være områder, hvor friluftsliv skal tage hensyn til natur, men der vil også være steder, hvor natur må tage hensyn til friluftsliv i området. Alle områder med vildere natur skal dækkes af en adaptiv forvaltningsplan - ingen naturnationalparker uden en adaptiv forvaltningsplan¹. En adaptiv forvaltningsplan skal blandt andet indeholde et klart formål, virkemidler (herunder planer for friluftsliv og formidling), monitoring samt evaluering. Planen skal udarbejdes ved at samle alle relevante aktører, som i fællesskab definerer problem og målsætninger, hvorefter virkemidler fastlægges. Det er vigtigt, at mål og forvaltning er tilpasset den lokale natur og det lokale friluftsliv, så der er fleksibilitet i planlægningen og forvaltningen af det lokale område.

6. Proces: Lokal forankring er en afgørende forudsætning for langsigtet opbakning

Lokal opbakning til udlægning af urørt skov og naturnationalparker er en forudsætning for den langsigtede succes og opbakning til naturindsatserne. Det er derfor også afgørende, at der er en tidlig og reel lokal inddragelse i udformningen og planlægningen af områderne og deres forvaltning, hvor alle lokale interessegrupper inddrages. At inddragelsen skal være reel betyder blandt andet, at den skal foregå, inden der foreligger egentlige udkast til planerne for området. En demokratisk inddragelse af lokale foreninger og andre interessenter er med til at sikre en stærk forankring. Det er afgørende, at friluftslivet tænkes med fra start.

7. Evaluering: Vildere natur kræver høj faglighed og løbende evaluering

Naturnationalparker og udlægning af urørt skov i større skala er nye tiltag i den danske naturforvaltning. Det er endnu usikkert, hvordan naturen konkret vil udvikle sig, og der skal findes nye måder, hvorpå friluftsliv og den nye natur i områderne kan sameksistere. Udvikling og tiltag skal selvfølgelig baseres på et solidt fagligt og klart juridisk grundlag, men der er alligevel behov for, at der løbende opsamles viden og erfaringer, og at de nye tiltag systematisk evalueres på nationalt plan. Det gælder både effekter på naturen og friluftslivet. Der bør derfor nedsættes en eller flere nationale styregrupper med repræsentation af relevante interesser, der løbende evaluerer udviklingen og kommer med anbefalinger til implementering og udrulning på baggrund af de opnåede erfaringer. På den måde kan det løbende evalueres om formålene med områderne opnås, eller om der u hensigtsmæssige konsekvenser for natur og friluftsliv, som skal justeres.

---

¹ Adaptiv forvaltning er en metode til at strukturere og gennemføre beslutningsprocesser i forvaltning af både arter og naturområder. Adaptiv forvaltning er især anvendelig i situationer, hvor der er værdibaserede interessemodsætninger og modsatrettede behov, der skal løses.

Opmærksomhedspunkter under hovedbudskaberne

[Opmærksomhedspunkterne udvikles til et egentligt kort notat til de lokale friluftsråd, som de kan bruge i det konkrete lokale arbejde. Punkterne uddybes, gøres mere detaljerede og udbygges blandt andet med eksempler på gode løsninger og dårlige løsninger for friluftsliv.]

- 1. Generelt: Friluftsrådet bakker op om vildere natur, der bidrager til rigere natur og naturforståelse**
  - *Vær opmærksom på, om der er et solidt fagligt grundlag for, at den vildere natur skaber rigere natur på en omkostningseffektiv måde, da det er en forudsætning for Friluftsrådets opbakning til vildere natur. Det faglige grundlag for en ændret forvaltning skal være solidt.*
- 2. Formål: Vildere natur skal både have rig natur og friluftsliv som formål**
  - *Vær opmærksom på, om det dobbelte formål er klart i lov, bekendtgørelser og forvaltningsplaner for området, da det er udgangspunktet for at kunne prioritere friluftslivet i området.*
- 3. Placering: Skal sikre muligheder for en rig natur og et mangfoldigt friluftsliv**
  - *Vær opmærksom på, om friluftsliv indgår som et kriterie i placeringen af vildere natur, da det er en forudsætning for, at placeringen sker hensigtsmæssigt i forhold til friluftsliv.*
  - *Vær opmærksom på, om vurderinger af effekter for friluftsliv både har taget højde for bredden og intensiteten af friluftslivet, da det er en forudsætning for at sikre et reelt rigt og mangfoldigt friluftsliv.*
  - *Vær opmærksom på, om der er reelle lokale alternativer for friluftaktiviteter, der eventuelt ikke kan fortsætte i den vildere natur, da det kan være afgørende for hensigtsmæssigheden af at placere vildere natur i området.*
  - *Vær opmærksom på, om kompenserende tiltag i det lokale naturområde kan være en del af en god samlet løsning for friluftsliv, da det kan åbne op for nye løsningsmuligheder.*
- 4. Friluftsliv: God adgang, infrastruktur og formidling skal skabe folkelig opbakning og et mangfoldigt friluftsliv**
  - *Vær opmærksom på, om intelligent planlægning kan erstatte brugen af generelle regler, da det ofte kan være en bedre løsning for både natur og friluftsliv.*
  - *Vær opmærksom på, om regler eller skiltning generelt indskrænker adgangen til den vildere natur unødvendigt, da adgang er en helt grundlæggende forudsætning for friluftsliv.*
  - *Vær opmærksom på, om det er fuldstændig klart, hvilke aktiviteter man må gennemføre og eventuelt ikke må gennemføre i områderne, og om eventuelle forbud i så fald er velbegrundede, da urørt og vildere natur ikke må blive natur, der ikke kan bruges og opleves.*
  - *Vær opmærksom på, om infrastruktur og faciliteter understøtter et rigt og varieret friluftsliv, da både infrastruktur og faciliteter har betydning for, hvor mange der vil bruge naturområdet.*
  - *Vær opmærksom på, om der afsat de nødvendige midler og ressourcer til den nødvendige drift og vedligehold fremover, da det kan være afgørende for den fremtidige muligheder for et godt og varieret friluftsliv.*
  - *Vær opmærksom på, om naturformidling er en integreret del af projekterne, da god naturformidling kan skabe bedre naturoplevelser og forståelse for den ny naturforvaltning.*
  - *Vær opmærksom på, om risici ved at færdes i hegnede områder er klart formidlet, så brugerne kan forstå eventuelle risici. Klar formidling må være en forudsætning for ansvar for egen færdsel.*
- 5. Udformning og forvaltning: Brug intelligent planlægning og adaptive forvaltningsplaner**
  - *Vær opmærksom på, om afgrænsningen af naturområdet tager højde for lokale naturforhold og den eksisterende brug af området, da en gennemtænkt placering af hegn kan være afgørende for fortsat friluftsliv uden for et hegnet område.*
  - *Vær opmærksom på valget af dyrearter til afgræsning af naturområdet, da det har betydning for hvilke friluftaktiviteter, der kan sameksistere med dyrene.*

- *Vær opmærksom på, om der anvendes hjemmehørende vilde dyrearter, da det kan sikre at dyrene ikke opsøger mennesker, og at dyrene er tilpasset den danske natur. [uddybes for eksempel med eksempler på fordele og ulemper ved valg af forskellige arter, som gode eksempler på løsninger]*
- *Vær opmærksom på typen af hegn, der anvendes, samt typer og antal af gennemgange i hegnene, da det har betydning for hvilke brugergrupper, der kan passere hegnene og fleksibiliteten i passagen af de indhegnede områder.*
- *Vær opmærksom på, om der er anvendt fleksible hegningsløsninger i forvaltningen, da det kan åbne op for en periodevis forskellig brug af områderne.*

6. Proces: Lokal forankring er en afgørende forudsætning for langsigtet opbakning

- *Vær opmærksom på, om friluftslivets brugergrupper inviteres til en reel dialog inden projekter startes og naturforvaltning omlægges, da det er en afgørende forudsætning for at skabe lokal opbakning til ændringerne.*

7. Evaluering: Vildere natur kræver høj faglighed og løbende evaluering

- *Vær opmærksom på, om nationale styregrupper har indflydelse på evaluering, tilpasning og igangsættelse af nye aktiviteter, da reel inddragelse er afgørende for at skabe opbakning til den langsigtede udvikling af en vildere natur.*